

Глава 1

Создавање на атмосфера во училиницата

Вовед

Сликата прикажува ученици кои работат во училиницата. Одлево, едно момче и девојка работат заедно, а нивните материјали и глобус се на масата. Изгледа дека имаат дискусија. Во заднината, еден ученик или можеби наставник прави презентација. Девојката оддесно ја крева раката и чека да ја повикаат. Сите на часот работат напорно и уживаат во тоа. Атмосферата на часот е пресудна за ефективно работење и учење.

Овие пет вежби се концентрираат на тоа како да се создаде атмосфера на часот која ќе направи учениците да се чувствуваат удобно и безбедно. Овој основен услов ја овозможува ефикасноста на предавање и учење, бидејќи прекинувањата секогаш имаат приоритет и одземаат време и енергија.

ОДГ/ОЧП има многу заеднички особини со доброто предавање. Ова не важи само за овие пет модели, туку и сите вежби во оваа книга.

Сепак, овие модели не се направени како алатки за раководење на часот; тие пренесуваат подлабока, позначајна порака. Денес, образовните реформи се занимаваат со проблемот како да се надмине фиксното и навидум безвременско знаење и идеи, а да се развие подинамичен концепт на учење во текот не целиот живот кое бара развивање на способности наместо акумулирање на факти и цифри.

Од оваа перспектива, училиштето се сфаќа како микро-општество – место во кое учениците се среќаваат со искуства и проблеми кои се многу слични со возрасниот живот. Затоа учениците треба да научат како да се справат со таквите проблеми во училиштето. Овие вежби им помагаат на учениците да направат нивното микро-општество да функционира со тоа што ќе се запознаат едни со други, ќе договорат правила во групата, ќе споделат искуства и ќе го одредат нивниот идентитет во групата преку меѓусебна соработка. Овие задачи се подеднакво битни и пригодни за млади и повозрасни ученици, но нивото на размислување ќе варира.

На крај, во однос на ОДГ/ОЧП, овие вежби пренесуваат јасна порака за учењето *преку* или *во духот* на демократијата и човековите права. Секој ученик е личност која придонесува нешто лично и посебно во заедницата на ученици и наставници на часот. Секој ученик треба да добие внимание и почит. Секое правило треба еднакво да се примени на сите. Тоа значи: „Што јас очекувам од другите, тоа очекуваат тие од мене.“ Учениците треба да се свесни за оваа порака, а затоа размислувањето и критичкото размислување на часот се многу битни.

Вежба 1.1 – Спарување на картички

Образовна цел	Оваа вежба им овозможува на учениците меѓусебно да контактираат на незаконувачки начин.
Белешка за употреба	Наставниците можат да ја користат оваа вежба за да ги одредат потребите за учење и очекувањата од ученичката група.
Ресурси	Комплет картички кои прават парови.

Процедура

1. Наставникот ги дели картичките по случаен избор и им вели на учениците да ја најдат нивната друга половина.
2. Кога ќе ја најдат другата половина (која е кај друг ученик), учениците посветуваат 5-10 минути за да ги разменат нивните основни лични информации:
 - нивното име
 - нивното семејство
 - каде живеат
 - нивното омилено животно, поп-група, фудбалски тим, боја итн.
3. Учениците се враќаат на пленарната сесија. Секој ученик може кратко да го претстави неговиот партнер на останатата група.¹
4. Учениците седат во круг од столчиња. За да се предизвика повратна информација, наставникот ги охрабрува учениците да коментираат за тоа што било ново за нив или посебно интересно.

Продолжение

Оваа активност може да се продолжи со замолување на учениците (на пример во основното образование) чија омилена боја е црвената да седнат заедно, а така можат да се формираат мали групи за дискусија.

Варијација

Учениците истражуваат различни начини на презентирање на нивните информации, на пример преку мимика, со правење на постер како „реклама“ за нивниот партнер или преку пишување стихови.

Материјали

На комплет картички се пишува и црта предмет кој има пар на друга картичка.

Картичките треба да имаат и текст и слика, со што помладите ученици и тие со потешкотии во учењето би можеле целосно да учествуваат.

¹ Ова треба да се објасни кога се претставува вежбата, за учениците да можат да одлучат колку лични информации сакаат да кажат.

Роза – трн	Ден – ноќ	Нож – виљушка	Чевел – чорапа
Светло – темно	Сол – бибер	Пенкало – хартија	Маса – столче
Топло – ладно	Високо – ниско	Силно – слабо	Горе – долу
Вклучено – исклучено	Отворено – затворено	Големо – мало	Брзо – бавно
Чисто – валкано	Рапаво – мазно	Запри – оди	Старт – цел
Добро – лошо	Да – не	Пријател – непријател	Дебело – тенко
Сонце - месечина	Брат - сестра	Машко - женско	

Вежба 1.2. – Права, одговорности и правила во училищата

Образовни цели	Оваа активност го содржи пристапот „чекор по чекор“, со цел да се направат демократско усогласени правила за нивната група. Учениците согледуваат дека нивниот придонес е значаен и дека имаат шанса да влијаат во предложување на правилата. Тие развиваат чувство на „сопственост“ и искусуваат активно учество во одделенската заедница како микро-општество. Учениците стануваат свесни за врските меѓу правата, одговорностите и правилата (кои претставуваат закони во контекст на училищата).
Ресурси	Големи листови хартија поделени на три еднакви дела.

Процедура

1. Со помош на „игра“ за формирање групи (пр. со делење парови на картички и формирање на групи на жонглери, виолинисти, итн.) класот се дели на три, шест или девет групи во зависност од големината на класот. Не треба да има повеќе од 5 ученици во секоја група. Секоја група е или А, Б, или В.
2. Секоја група назначува говорник. Наставникот ги замолува групите за кратка повратна информација – како го одбрале нивниот говорник?
3. Секоја група има лист хартија поделен на три. Користејќи ја горната третина од хартијата, тие ги запишуваат правата кои сметаат дека секоја личност (заедно со наставникот) во нивниот клас треба да ги има. Треба да го запишуваат секој предлог и тој треба да се нумерира.
4. Учениците даваат повратна информација, според следните прашања. Колку добро мислите дека ја извршивте задачата? Што ,од тоа што го правевте сите, помогна? Што беше потешко?
5. Учениците ја предаваат нивната работа на следната група (А на Б, Б на В, В на А).
6. Секоја група ги прегледува правата кои ги направила предходната група, според следните прашања. Кои одговорности ги имаме ние за да ги почитуваме тие правила? Што треба да направиме? Како треба да се однесуваме? На пример: „Секој има право да биде слушнат“ – „Имаме одговорност да ислушаме.“
Користејќи ги истите броеви од делот каде се правата, учениците ја запишуваат одговорноста која одговара (ако имаат смислено) во средната третина на хартијата.²
7. Информација од наставникот: правила за правила.
 - Одлучете за неколку правила кои ќе бидат истакнати во училищата.
 - Тие треба да се состават позитивно – ПРАВЕТЕ нешто наместо да НЕ ПРАВИТЕ нешто.
 - Тие мора да се специфични и да го опишуваат саканото однесување, пр. правото да се биде слушнат; имаме *одговорност* да слушаме; *правило* – молчете кога другите зборуваат.
8. Учениците уште еднаш го подаваат нивниот лист хартија. Групите ги прегледуваат сите информации од предходните две групи и се согласуваат за максимум од пет правила. Овие се запишуваат со задебелени букви на последната третина од хартијата. Овие

² Учениците некогаш имаат потешкотии во поврзувањето на одговорност со секое право.

правила се одделуваат и прикачуваат на сид. Секој говорник ги објаснува правилата на целиот клас.

Следи дискусија која ја води наставникот. Учениците ги идентификуваат непотребните правила и се договараат за тоа кои дупликати треба да се избришат. Некои групи можеби нема да сакаат да се избришат нивните информации, а на некои нема да им пречи. Учениците треба да донесат одлука со која секој се согласува. Наместо да се исклучува работата од некоја група, дупликатите треба да се сочуваат за понатамошно разгледување.

9. Гласање за правилата. Секој ученик има четири жетони за да ги „потроши“ на правилата кои сметаат дека треба да се дел од наставата. Тие можат да гласаат со тоа што ќе ги поместат нивните жетони како што сакаат; на пример, можеби ќе сакаат да ги потрошат жетоните на едно правило или подеднакво на повеќе. Четирите правила со најголем број на гласови стануваат правилата за нивната училница. Тие може да се напишат, потпишат од секој ученик и видливо да се прикачат во училницата.
10. Размислување. Што помогна/не помогна? Како вие придонесовте за активностите? Дали забележавте некој друг на часот кој направи корисни работи? Што направи/ја?
Ова е првата можност за класот да ги примени своите правила и да ги спроведе. Наставникот може да ги пофали учениците кои ги почитуваат правилата. Ако е возможно наставникот треба да ги игнорира оние кои не ги почитуваат, бидејќи во спротивно тие ќе бидат „во преден план“ од негативни причини.

Вежба 1.3 – Грб на идентитетот

Образовна цел	Зголемување на себепочитта; индивидуите се мотивираат да ги препознаат и ценат своите позитивни аспекти. Групите ги наоѓаат нивните заеднички цели.
Белешка за употреба	Оваа вежба им овозможува на учениците многу брзо да станат активно вклучени. Идеална е за новоформирана група на почетокот на обуката.
Ресурси	Постер со грб за секоја група ученици, пенкала или моливи во боја, слики од списанија, итн.

Процедура

1. Со помош на „игра“ за формирање групи (пр. со делење парови на картички и формирање на групи на жонглери, виолинисти, итн.) класот се дели на три, шест или девет групи во зависност од големината на класот. Не треба да има повеќе од 5 ученици во секоја група. Секоја група е или А, Б, или В.
2. Учениците работат во групи по четири. Секој ученик добива скица на грб, која е поделена на четири дела и оздола има ролна. Деловите можеби се веќе исечени од друга копија и можат да се залепат на главниот грб на крајот.
3. Задача:

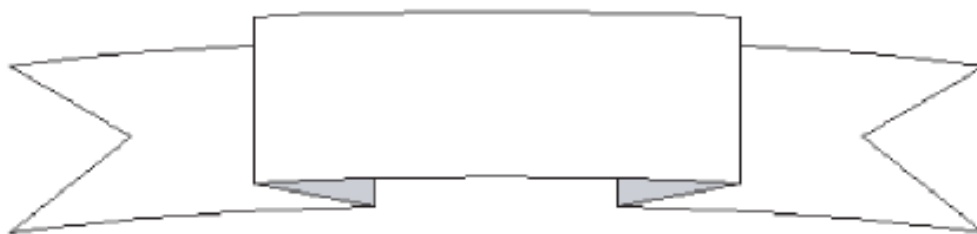
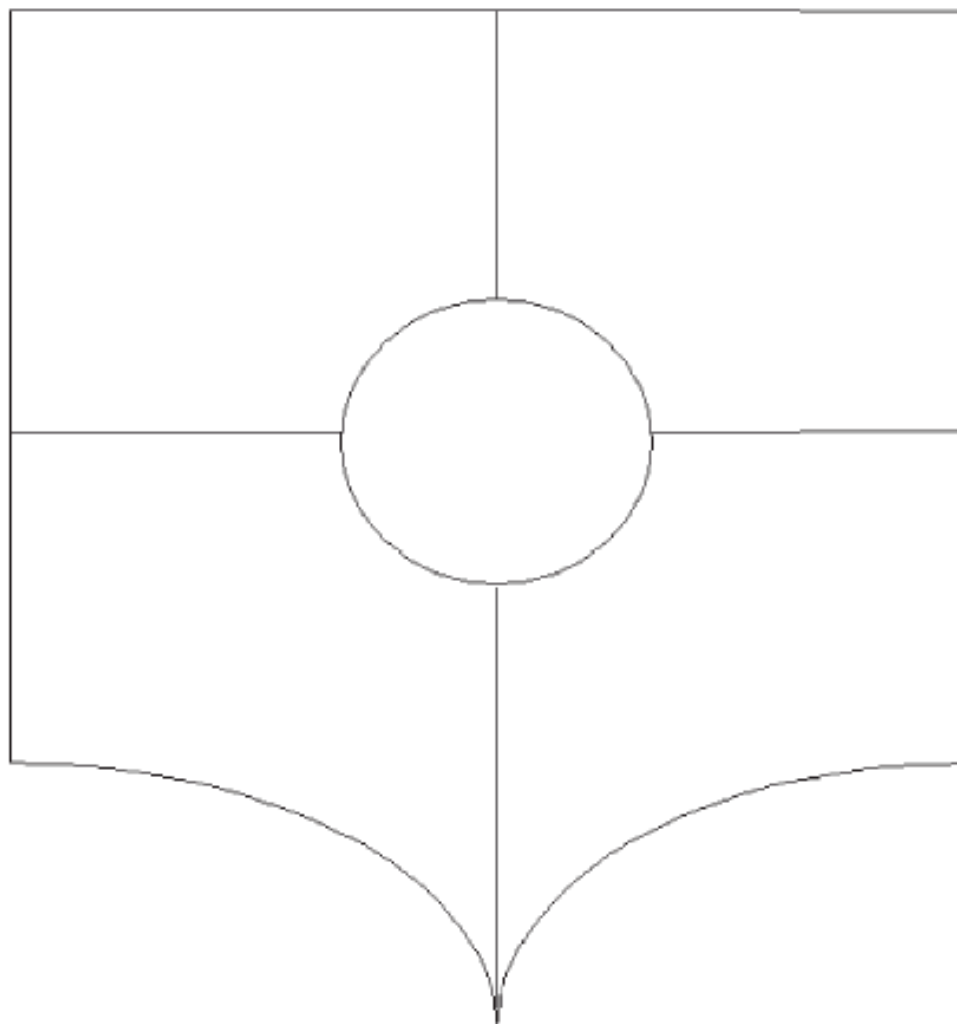
Индивидуална подготовка:

- Забележете ги одговорите на следните прашања:
 - Како се перцепирате себеси?
 - Кои се вашите потреби?
 - Што можете да правите/работите?
 - За што зажалувате кога ќе помислите на вашиот живот?
- нацртајте (или одберете) симбол или симболи кои ги претставуваат вашите белешки (бои, хартија во боја, слики од списание, итн.).

Работа во групи:

- објаснете го/ги симболот/те на членовите од вашата група
 - залепете ги сите делови на вашиот грб
 - најдете заеднички симбол за вашата група (центар), мото за вашите идеи (горно знаме) и име на вашата група (долно знаме).
4. Завршените грбови се презентираат од членови на групата на пленарната сесија и се прикачуваат на ѕидот.

Материјали

Вежба 1.4 – Букет со цвеќе

Образовни цели	Целта на оваа вежба е да се овозможи групната кохезија и да се зголеми себепочитта. Учениците го почитуваат тоа што индивидуите се уникатни и различни, но исто така придонесуваат на целосната сила на групата.
Ресурси	Мала портретна фотографија од ученикот не поголема од 3 квадратни цм. (ако е можно и нацртан автопортрет). Жолта или портокалова хартија исечена во кружни парчиња со приближен дијаметар од 6 цм. како центарот на цвеќето. Хартија во светли бои исечена во форма на цветни листови, лента во боја, ако има маркери или моливи во неколку бои, два големи листа хартија, лепак или друго лепило.

Процедура

1. Секој ученик има кружно парче хартија на кое ја лепи својата фотографија.
2. Секој од учениците зема шест цветни листови и на секое пишува едно или две позитивни зборови за:
 - нешто што наставникот би рекол за нив
 - нешто што машки член на нивното семејство би рекол за нив
 - нешто што женски член на нивното семејство би рекол за нив
 - нешто што самите би рекле за себе
 - нешто што другар/ка ќе би рекол/ла за нив
 - нешто што некој друг во училницата, училиште или заедница би рекло за нив
3. Ученикот ги лепи листовите околу работ на фотографијата за да формира глава на цветот.
4. Наставникот или учениците ги поставуваат цветовите на големата хартија.
5. Наставникот или учениците го цртаат стеблото и листовите на секој цвет за да направат букет. Со прикачување на машинчка од лента букетот ќе изгледа посебно!

Продолжение

Седејќи во круг, учениците ги даваат своите коментари. Ова им помага на учениците да го разберат симболичкото значење: букетот ќе ја изгуби убавината ако некои од цвеќињата недостигаат (заедница); секој цвет е различен и додава нешто уникатно (достоинство на личноста); во исто време, сите цвеќиња се слични и затоа едно е од иста важност како некое друго (еднаквост). Концептите во загради можат да се вклучат на часови со постари ученици.

Вежба 1.5. – Кинески стапчиња

Образовни цели	Учениците се обучуваат за вештините на тимски играчи. Тие согледуваат што значи да се зависи од другите, и другите да зависат од нив (заемна зависност).
Ресурси	Кинески стапчиња или моливи, пенкала итн. (долги околу 15 цм.).

Процедура

1. Класот се дели на четири групи од околу осум ученика. На групите им се кажува дека треба да покријат одредено растојание (ако е возможно, оваа вежба треба да се прави надвор од училиштето).
2. Групите стојат во линии, на растојание од 1 – 1,5 метри меѓу нив.
3. Учениците ги ставаат стапчињата меѓу врвовите на нивните прсти. Стапчињата сега ги поврзуваат учениците.
4. Сега групите мора да трчаат до цел која ќе се одреди однапред, на пример до другиот крај на школскиот двор. Ако два ученика го пуштат нивното стапче, целиот тим мора да се врати на почетокот и одново да започне. Тимовите имаат слобода да развијат најдобра техника и стратегија за стабилно движење кон целта без паѓање на стапчињата.
Во зависност од тоа колку е тешка задачата за учениците, правилата можат да се строги или помалку строги.

Продолжение

1. Некои ученици можат да бидат надворешни набљудувачи кои ќе коментираат за тоа како групите соработувале едни со други.
2. Активностите можат да се снимаат за да се прикажат различните форми на однесување.